

Vlaams
Parlement

ingediend op **1133** (2016-2017) – Nr. 1
31 maart 2017 (2016-2017)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Imade Annouri en Joris Poschet

over grensoverschrijdend gedrag in de sport

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Ann Soete, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Herman Wynants;

Caroline Bastiaens, Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Manuela Van Werde, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

INHOUD

I.	Toelichting	4
1.	Universiteit Antwerpen	4
2.	ICES.....	6
3.	Vlaamse Sportfederatie.....	8
4.	Voetbal Vlaanderen	9
II.	Bespreking in de commissie	10
	Gebruikte afkortingen	17

Op donderdag 16 februari 2017 hield de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Media en Sport een hoorzitting over grensoverschrijdend gedrag in de sport.

I. Toelichting

1. Universiteit Antwerpen

Criminoloog *Tine Vertommen* start haar betoog met een krantenfoto ter illustratie van de Kamercommissie Seksueel Misbruik van 2011. Daarin verbaasde federaal volksvertegenwoordiger Stefaan Van Hecke zich over het feit dat Vlaams minister Philippe Muyters en zijn administratie rapporteerden dat er in de Vlaamse sport geen meldingen van seksueel misbruik zouden zijn. Dat wekte verbazing gezien de overeenkomstige factoren tussen de sport en de Kerk, waar in die periode talloze misbruiken werden gemeld.

Liever dan de bekende cijfers te herhalen brengt Tine Vertommen het specifieke relaas van een geval van seksueel misbruik in de sport. Ze brengt dit verhaal met goedkeuring van het slachtoffer, dat de fictieve naam Julie meekrijgt.

Julie zwemt sinds haar vierde bij een lokale club, die haar tweede thuis is. Ook haar broer is er vrijwel dagelijks, en haar vader en moeder zijn er als vrijwilligers actief.

Al sinds ze nog in de lagere school zat, krijgt ze training van de sympathieke Joris, een graag geziene, bekwame en gediplomeerde trainer van 23 jaar. Net als de andere meisjes kijkt Julie naar hem op. De trainer doet uitstapjes met de zwemmers en haalt ze thuis af met de auto.

Als Julie twaalf jaar is geworden begint Joris haar te sms'en met de suggestie om af te spreken. Julie is blij met de aandacht maar ook wat verbaasd om die te krijgen van een jongeman die al een partner heeft. Langzamerhand krijgen de berichten een andere inhoud: verliefdheid, het lichaam van Julie en haar seksuele ervaringen. Zelf neemt ze geen initiatief, maar ze is wel nieuwsgierig genoeg om dit te laten gebeuren. Dit evolueert naar 'sexting' met naaktfoto's. Daarmee zet Joris haar vervolgens onder druk om te zwijgen over hun contacten, aangezien ze hier schuld aan zou hebben.

Op een dag tijdens de examens verkracht Joris Julie in haar ouderlijke huis, ondanks hevig en langdurig verzet. Als haar ouders thuiskomen, durft Julie het niet te vertellen. Joris schuift het initiatief in haar schoenen en signaleert dat hij door haar schuld in de gevangenis kan belanden. In de daaropvolgende dagen wordt Julie nog twee keer aangerand door Joris.

Een paar dagen later ontdekt de broer van Julie een chatgesprek van zijn zus met haar trainer. Hij licht zijn ouders in, die naar het clubbestuur en de politie stappen. Het clubbestuur reageert met ongeloof maar vraagt de trainer wel om tijdelijk weg te blijven. De politie onderzoekt de zaak en constateert dat Joris met nog andere minderjarige zwemsters een soortgelijke relatie heeft, in één geval consensueel. Toch keren alle ouders en zwemmers zich tegen Julie met het verwijt dat zijzelf het heeft uitgelokt. Na een paar weken beslissen de ouders van Julie hun kinderen te laten overstappen naar een andere club.

Een dergelijk gerechtelijk proces is zwaar voor een meisje van dertien. De advocaat van de beklaagde probeert Julies getuigenis onderuit te halen met een verwijzing naar haar goede resultaten op school. De ouders laten zelfs hun woonkamer verbouwen om terug een thuis te creëren in wat een plaats van delict is geworden. Julie heeft het jarenlang moeilijk en volgt verschillende therapieën.

Dit incident heeft een zware impact op het leven van het hele gezin. In de nieuwe zwemclub van Julie hebben de ouders geen enkele vrijwilligersrol opgenomen. De club heeft deze incidenten nooit aan de Vlaamse Zwemfederatie, Bloso of een ander meldpunt gemeld.

Het is erg pijnlijk voor mensen als Julie, die zich eenzaam en schuldig voelen, dat ze vijf jaar later in de krant moeten lezen dat de minister geen weet heeft van meldingen over seksueel misbruik in de Vlaamse sport, al erkent de spreker dat de minister niet heeft verklaard dat er zich geen problemen zouden hebben voorgedaan.

Natuurlijk zijn er geen meldingen. Een kind zal niet naar Sport Vlaanderen bellen om zijn ervaringen te melden. Er was wel een strafrechtelijk proces maar geen enkele melding binnen de sportfederatie.

Intussen is heel wat cijfermateriaal beschikbaar. In opdracht van de administratie van minister Muyters heeft Tine Vertommen een groot prevalentieonderzoek uitgevoerd. De cijfers zijn helder. Ongewenst seksueel gedrag komt voor in alle sporten. In voetbal is daarvan niet meer of minder sprake dan in andere sporten. Dit gedrag gebeurt ook tussen sporters en begint vaak op vroege leeftijd. Holebi's, allochtonen en topsporters lopen een veel hoger risico. Alles wat bekend is over seksueel geweld in het algemeen, is ook van toepassing in de sport. In de voorbije vijf jaar is op organisatorisch vlak veel te weinig gebeurd op het vlak van preventie.

Een internationale vergelijking geeft aan wat beter zou moeten:

- bewustmaking;
- verplichte module in alle coachopleidingen;
- installeren van API's zo dicht mogelijk bij de sporter;
- klachtregistratie, opvang en ondersteuning in samenwerking met professionele diensten;
- afdwingbaarheid van beleid;
- filter bij de voordeur door screening op basis van onder andere het bewijs van goed zedelijk gedrag, en daarnaast tuchtrecht als stok achter de deur;
- effectiviteitsmeting van preventiebeleid.

Het allerbelangrijkste aspect is de bewustmaking. Te veel mensen gaan ervan uit dat zoiets in hun club niet kan gebeuren.

Verder zijn in de meeste gevallen niet de coaches de plegers, wel andere volwassenen in de club of medesporters. Coaches zijn wel belangrijk voor signalering en sociale controle, vanwege hun nabijheid en voorbeeldfunctie.

Een API of aanspreekpersoon in de buurt van de sporter werkt beter dan een hulplijn.

Er is ook een veel betere en centrale klachtenregistratie nodig, met daarnaast opvang van slachtoffers, juridische ondersteuning en begeleiding van organisaties die moeilijk zelf kunnen weten hoe ze dergelijke crisissituaties moeten aanpakken.

De Europese ervaring heeft geleerd dat een minimumpakket van beleidsmaatregelen een verplicht karakter moet krijgen, in tegenstelling tot de zachte aanpak van Vlaanderen, die louter uitgaat van vrijblijvende suggesties vanwege de overheid. Zo niet zijn federaties geneigd dit thema in de koelkast te laten tot zich plots acute problemen voordoen.

Tegen de heersende visie in pleit Tine Vertommen voor een bewijs van goed zedelijk gedrag als voorwaarde om met kinderen te mogen werken, zelfs als 75 percent van de plegers voor de eerste keer over de schreef gaat en dat getuigschrift dus nog kan voorleggen. Maar dit bewijs vragen geeft een duidelijk signaal en verfijnt de mazen van het net al enigszins, zonder een waterdichte garantie te vormen.

Een tuchtreglement als stok achter de deur is een onmisbaar element om kleinere overtredingen te ontmoedigen. Daarzonder krijgen alleen strafrechtelijke inbreuken een vervolg en staat men machteloos tegen alles wat daarbuiten valt. Bovendien is er dan een willekeurig onderscheid tussen federaties die wel of niet straffen.

Tot slot moeten er goede metingen komen van de effectiviteit van maatregelen, en een analyse van het waarom.

Tine Vertommen maant de beleidsmakers tot spoed aan. In verschillende landen beginnen overlevers van seksueel geweld zelf het woord te nemen, nu ze voelen dat de maatschappij er eindelijk oren naar wil hebben. Ook in Vlaanderen zijn we bijna zo ver. In dat kader organiseert het door Erasmus+ gefinancierde VOICE-project in september 2017 in acht landen een erkenningsforum voor de sportsector. Slachtoffers vragen de sectorafgevaardigden om het probleem te erkennen.

Vroeg of laat zal ook bij ons een zaak naar boven komen zoals in Engeland en Nederland. 17 percent heeft al seksueel grensoverschrijdend gedrag in de sport meegemaakt, van wie 6 percent ernstig. De vraag is dan ook niet of, maar veeleer wanneer er voldoende slachtoffers naar buiten willen komen en of er een bekende sporter bij is, wat blijkbaar belangrijk is voor media-aandacht. Veel nuttiger is echter om daar niet op te wachten en nu al stappen te zetten.

2. ICES

ICES-voorzitter *Kristine De Martelaer* legt uit dat het Internationaal Centrum Ethiek in de Sport een kenniscentrum is voor zowel de praktijkontwikkeling van onder meer didactische instrumenten als beleidsondersteuning. De aanpak is zeer breed en veeleer gefocust op organisaties en hun koepels dan op de individuele beoefenaar, die het centrum vooral onrechtstreeks bereikt.

Bij het voorliggende thema is het centrum sinds 2012 betrokken, meer bepaald door twee projectsubsidies om een vlaggensysteem te ontwikkelen, te implementeren en te koppelen aan beleidsinitiatieven.

Hoewel het geen meldpunt is, is het centrum op de hoogte gebracht van een aantal voorvallen. In de periode 2013-2016 kwamen 42 aspecten naar boven, van uiteenlopende ernst. Als voorbeelden noemt Kristine De Martelaer:

- een trainer die een variant van tikkertje laat spelen waarbij de onderbroek naar beneden moet;
- een trainer die een zorgwekkende relatie aangaat met een minderjarige;
- handtastelijkheden van trainers bij zowel jongens als meisjes;
- misbruik van de reanimatietechniek mond-op-mondbeademing.

De spreker hoopt dat dergelijke gevallen het sectoroverschrijdende meldpunt 1712 bereiken, dat het best geplaatst is voor verdere professionele opvolging.

ICES ondersteunt organisaties zowel in de preventie als in de reactie op problemen.

Bij de ontwikkeling van het vlaggensysteem met de genoemde projectsubsidies heeft de brede sportsector ongelooflijk goed meegewerkt. Ook experts van Sensoa en Child Focus waren erbij betrokken. Van de eerste en de herwerkte versie van het vlaggensysteem werden in totaal 2600 exemplaren gedrukt, waarvan er tot nu ongeveer 1600 zijn verspreid. Er vonden al 45 studiedagen of vormingsmomenten plaats, in samenwerking met onder andere de Vlaamse Trainersschool, Dynamo van VSF en Sportwerk.

Daarnaast ontwikkelde ICES instrumenten om ook het brede publiek te sensibiliseren. Er zijn een website, een filmpje en deelname aan beurzen. Door verschillende kanalen in te zetten en het thema regelmatig aan te kaarten mikt het centrum op een duurzame implementatie.

Voor alle thema's die ICES behandelt, waaronder bijvoorbeeld ook pesten, werkt het met een driehoek, waarvan kwaliteitsbeleid de basis vormt waarop dan een preventie- en reactiebeleid worden geënt.

'Sport met Grenzen' bevat zes mogelijke benaderingen. 'Wegwijzer' wijst organisaties de weg naar de instanties en personen waarmee men contact kan opnemen. Het tweede initiatief legt de link met gedragscodes, bijvoorbeeld de Panathlonverklaring. Ten derde is er de kwaliteitsvolle werving van begeleiders, waarbij attesten en diploma's geen sluitende garantie bieden maar wel een indicatie kunnen geven. Het vlaggensysteem is het vierde element. Dat zal de spreker nog toelichten. Ten vijfde moeten er lokale en Vlaamse aanspreekpersonen zijn. Tot slot vermeldt Kristine De Martelaer het reactieplan.

De zes mogelijke acties zijn vertaald naar seksueel grensoverschrijdend gedrag maar passen ook breed in een algemeen welzijnsbeleid om de sportsector gezond te houden, waartoe dus ook de strijd tegen pesten en discriminatie behoren.

Het vlaggensysteem werkt met een dertigtal cases, gebaseerd op reële incidenten en wetenschappelijke gegevens. Ze zijn onderverdeeld in vier gradaties van ernst, variërend van zeer ernstig – zwart – tot vrij normaal in de seksuele ontwikkeling van kinderen – groen. Ontwikkelingspsychologen stelden zes criteria op voor de gerichte toekenning van vlaggen door begeleiders, waarbij overreactie op vrij normale situaties moet worden vermeden.

Men merkt tijdens bijscholing dat aanvankelijk sceptische deelnemers bij confrontatie met cases eigen voorbeelden beginnen aan te brengen. Een voorbeeld is dat sommigen vinden dat een vrouwelijke trainer zonder kloppen een vrouwenkleedkamer binnen mag, maar in feite vereist een respectvol gedrag dat iedereen klopt voor hij of zij een kleedkamer betreedt. Het gebruik van filmbeelden is een ander actueel thema. Als een jongen stiekem meisjes filmt, bestaat de kans dat hij die beelden dan ook nog eens publiek maakt. De juridische consequenties overstijgen soms de sportscène. In elk geval helpt het didactische instrument om er gericht over na te denken.

ICES werkt met twee voltijdse medewerkers. Naast de eerder genoemde ontwikkeling van instrumenten en verbinding met het beleid, zorgen ze ook voor integratie in de opleiding van vrijwilligers in de trainersschool en voor campagnes als 'Is kiezen verliezen?', en beantwoorden ze de vragen van specifieke sporten. Zwembadpersoneel kan bijvoorbeeld specifieke problemen ondervinden door de blotere context.

Elf federaties zijn al sterk overtuigd van het werk dat op dit vlak kan worden gerealiseerd en hebben in hun jeugd beleid al een API aangesteld. Het bewustzijn neemt toe. Belangrijk is ook de sectoroverschrijdende beleidsnota Integriteit.

De spreker erkent wel dat ICES niet zo goed weet in welke mate de verspreide instrumenten correct worden gebruikt en wie ermee werkt. De implementatie daarvan kan zeker nog veel beter. Vaak moet er ook eerst een incident gebeuren voor de activering op gang komt.

Voorts is het GES-decreet behoorlijk vrijblijvend in zijn formulering. De inspanningsverplichting is op medisch vlak dwingender geformuleerd dan op het ethische. Ook het Federatiedecreet schenkt weinig aandacht aan ethiek.

Het thema hangt nog sterk af van de goede wil van organisaties en personen. Meldingskanalen zijn nog onvoldoende bekend. De juridische onduidelijkheid is nog hoog en ook het ontbreken van laagdrempelige aanspreekpunten is een probleem.

Er blijft dus nog nood aan organisatorische ondersteuning, in een combinatie van een bottom-up- en top-downbenadering.

3. Vlaamse Sportfederatie

Sophie Cools, directeur Sport van de VSF, stelt dat het thema niet nieuw is voor de Vlaamse Sportfederatie. De koepel zet er sinds 2010-2011 actief op in, met onder meer workshops en een handleiding voor sportclubs. Tot 2012 lag de focus op reactief beleid. De VSF streefde wel naar preventie maar stond wat alleen. Van een gecoördineerd beleid was nog geen sprake.

Bij de oprichting van ICES in 2012 kwam er echter een gezamenlijke engagementsverklaring van de sportsector om de eilandwerking te verlaten ten gunste van een gecoördineerde aanpak. Er werden sportspecifieke instrumenten ontwikkeld. Naast reactief beleid kwam er aandacht voor kwaliteit en preventie. *Sophie Cools* erkent dat men er nog niet is, maar onderstreept toch dat er al een goede basis ligt.

ICES is de primaire ondersteuner op dit vlak en daarvoor bekend bij organisaties, ook al is het zelf geen meldpunt.

Sophie Cools bevestigt de hoge juridische complexiteit. Een vermoeden van seksueel misbruik door een trainer kan leiden tot andere reacties van het gezonde verstand dan van de rechtspraak, die nagenoeg uitsluitend op bewijslast kan voortgaan. Daarom wordt al sinds vorig jaar overlegd met federaties, juridische experts, ICES, Sensoa en Child Focus om uit te maken wat men kan, moet en niet mag doen.

De directeur Sport somt enkele recente acties op van federaties tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag. De ethische adviesraad van multisportfederatie FROS werd samengevoegd met die van Sporta. Die raad geeft advies, heeft een gedragscode opgesteld, behandelt gevallen en brengt binnen de twee federaties preventief thema's onder de aandacht. Onderwatersportfederatie NELOS voert een preventiebeleid in haar trainersopleidingen, waarvan het vlaggensysteem nu ook deel uitmaakt, stimuleert API's op clubniveau en ontwikkelt samen met ICES een leidraad en ondersteuning voor deze vrijwilligers. Het volstaat immers niet om louter een API aan te wijzen. Ook de Atletiekliga stimuleert API's en heeft een gedragscode.

VSF-voorzitter *Lode Grossen* vult aan dat Gymfed, waar hijzelf algemeen manager is, in 2015 met een ethische commissie van start is gegaan. Die bestaat uit de verantwoordelijken voor topsport en clubondersteuning, een beroepsrechter en een klinisch psycholoog. Na contact met VSF en ICES werd gekozen voor een tweesporenbeleid: intern en ten aanzien van de clubs.

Voor de clubs presenteert Gymfed op de tien regionale startdagen een ethische code, met daarin de gedragsnormen waaraan clubs, coaches, gymnasten, ouders en bestuursleden zouden moeten voldoen, zij het als advies en niet als verplichting. Wel verplicht is het getuigschrift van goed zedelijk gedrag bij de indienstneming van professionele coaches in de regioclubs. Voor vrijwillige coaches wordt het sterk aangeraden. Dat geldt ook voor de aanstelling van een API door de clubs.

Op het niveau van de federatie zelf is een gedrags- en ethische code ontwikkeld voor bestuurders, juryleden en scheidsrechters, professionele coaches, gymnasten met topsportstatuut en alle professionele medewerkers. Vooral voor professionele coaches gaat de code, naar Angelsaksisch model, heel ver. De spreker is zich ervan bewust dat zijn federatie een inhaalbeweging te maken heeft. Hij verzekert dat de ethische commissie elke klacht ten gronde behandelt.

Sophie Cools bespreekt nog de algemene verbeterpunten. Zo moet bekeken worden of er voldoende meldpunten en aanspreekpersonen zijn, en of ze voldoende bekend zijn. Interessant is ook welke meldingen binnenkomen langs sectoroverschrijdende kanalen. Met het Kinderrechtencommissariaat bestaan die contacten al, maar andere moeten nog worden ontwikkeld. Ander aandachtspunt is ondersteuning op maat van grote en kleine federaties, organisaties, clubs en API's in deze complexe materie, met het oog op juiste beslissingen en communicatie, zowel algemeen als juridisch, en rekening houdend met wat ze aankunnen.

Vele vormingen worden bij gebrek aan inschrijvingen geannuleerd. Organisaties komen vaak pas in actie als ze een probleem ervaren. Het valt niet te verwachten dat alle clubs spontaan aan preventie zullen doen vanaf het moment dat daarover iets op de website te lezen is.

Het thema is belangrijk in onze maatschappij, waarvan de sportsector deel uitmaakt. Die sector heeft dan ook een verantwoordelijkheid en moet zijn uiterste best doen. De al ontwikkelde ondersteuningsinstrumenten moeten verdere toepassing krijgen. Blijvende inzet op kwaliteit, preventie en reactie is wenselijk, waarbij kennis niet alleen komt uit onderzoek maar ook van personen uit federaties en clubs die cases hebben behandeld of meegemaakt.

De start is gegeven maar er is nog een marathon te lopen, besluit *Sophie Cools*.

4. Voetbal Vlaanderen

Benny Mazur, secretaris-generaal van Voetbal Vlaanderen, herinnert zich het uitgangspunt dat de problemen in het Engelse voetbal ook wel in Vlaanderen zouden bestaan. De spreker schat de kans op seksueel grensoverschrijdend gedrag hoger in een jeugdige omgeving dan in een volwassen omgeving.

Voetbal Vlaanderen heeft een A-tot-Z-aanbod met een klemtoon op jeugdwerking. In de recente jeugdvoetbalhervorming heeft de federatie de ethische component overal laten spelen, al komt de link naar dit specifieke thema niet echt aan bod. Veel kant-en-klare oplossingen heeft de secretaris-generaal niet.

De voetbalfederatie bestaat intussen acht jaar en past het GES-decreet toe. Ze is overtuigd van de noodzaak van laagdrempelige aanspreekbaarheid. Toch erkent de spreker dat de officiële methode om iets te melden, niet zo goed werkt, ook al staat het meldpunt intussen op de homepage van de website. Doorklikken leidt naar informatie over Panathlon. Wie iets per mail wil melden, komt terecht bij grassrootsmanager Jonas Heuts, die een positie in het hart van het ethische denken inneemt. Hij kan voorstellen formuleren waarbij Voetbal Vlaanderen een hulplijn probeert te zijn.

Mede door de grotere bereikbaarheid komen er de laatste jaren meer signalen, maar vooral over zaken als racisme of zelfs onvoldoende speelgelegenheid. Soms stappen mensen echter rechtstreeks naar de pers, wat op zich wel mag. Maar de ervaring heeft geleerd dat niemand beter wordt van het overslaan van de officiële kanalen.

Op 7,5 jaar kwamen ongeveer 45 meldingen binnen, waarvan geen enkele over seksueel getint gedrag. In de voorbije vijf jaar kreeg Benny Mazur wel drie keer langs een omweg hoogte van dergelijke incidenten. Hij getuigt dat het niet vanzelfsprekend is om daarin de weg te vinden. Het meldpunt lijkt daarvoor niet de beste weg. Gelukkig zijn er andere kanalen en oplossingen in de nabije omgeving. Het zou hoe dan ook fout zijn om te geloven dat er geen problemen bestaan omdat er geen meldingen zijn. Waarschijnlijk komen er meer gevallen niet aan het licht dan wel. De federatie maakt daarom werk van lage drempels en betreft daarin alle personeelsleden, zodat de federatie meteen op de hoogte is als ook maar ergens een geval wordt gesignaleerd.

Een van de drie vermelde gevallen kwam via de pers onder de aandacht van Voetbal Vlaanderen. Het ging om een coach uit een andere sporttak die ook voetbalscheidsrechter bleek te zijn, maar ook weer snel vertrok. Het tweede incident ging over een Belgische vrouwenvoetbaltrainer, die naar Zeeuws-Vlaanderen uitweek toen hij het in ons land benauwd kreeg. Het derde betrof de melding van een veroordeling van 25 jaar geleden bij een persoon die zich in de voetbalsport al vele jaren integer leek op te stellen. De omgeving was niet op de hoogte van zijn verleden. Juridisch was er alleszins geen vuiltje aan de lucht, ondanks de bezorgdheid van sommigen. Zelfs het strafblad van de betrokkene was intussen weer blanco. Geen enkele situatie is dus een standardsituatie.

De spreker vermeldt nog, naast het eerder genoemde meldpunt en de doorverwijzingsprocedure, de doorverwijzing naar relevante partners, de opname van het vlaggensysteem in de opleiding, en workshops voor de clubs. Benny Mazur is ervan overtuigd dat men bij problemen gebruik moet maken van de capaciteiten in de professionele omgeving. Hij erkent wel dat het preventiebeleid nog in ontwikkeling is en slaat enigszins mea culpa omdat het nog niet verder staat.

II. Bespreking in de commissie

Lionel Bajart bedankt de sprekers voor hun openhartigheid. Het is inderdaad een vrome wens om te denken dat de Vlaamse sportsector gespaard zou blijven van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het lage aantal meldingen heeft vooral te maken met de taboes, die misschien in de sportsector nog sterker gelden. Is die taboesfeer inderdaad sterker in de sportsector dan elders? Mogelijke verklaringen voor het hogere risico in de sportsector betreffen het fysieke contact, de idee dat alles moet wijken voor sportief succes en de snelle passage van vrijwilligers.

De vraag is wie de verantwoordelijkheid moet nemen, bijvoorbeeld voor de screening van vrijwilligers. Wat is de rol van overheid, federaties en clubs? Een zware procedure is niet wenselijk, maar welke zachte aanpak is dan wel mogelijk? Voor de toelating tot onderwijs of ambtenarij wordt wel degelijk een bewijs van goed zedelijk gedrag gevraagd.

Hoe kan men best te werk gaan bij een specifieke sensibiliseringscampagne in de sportwereld? Moet ze gericht worden op iedereen, of specifiek op poortwachters als trainers en bestuurders?

Hoe dan ook blijken de bestaande instrumenten niet meer dan één stap als ze er maar niet in slagen het taboe weg te nemen. Dat is dan ook de eerste uitdaging.

Seksueel grensoverschrijdend gedrag is een onderdeel van problematisch gedrag in het algemeen. Is dan geen alomvattend beleid verkieslijk, dat zich richt op alle vormen van grensoverschrijdend gedrag, waaraan coaches maar ook ouders aan de zijlijn zich kunnen bezondigen? Of moeten we die aanpak loskoppelen?

Zijn er risicosporten waarvoor een doorgedreven actieplan nodig is?

Wat is de rol van de sportarts? Die kan vertrouwenspersoon worden. Zijn er al acties geweest om die doelgroep daarop te wijzen? Wat met het beroepsgeheim?

Joris Poschet vraagt welke lessen men kan trekken uit de indrukwekkende meldingscijfers uit het Engelse en Nederlandse voetbal. Al die meldingen hebben nog maar één persoon op de zwarte lijst gebracht.

Hoe kunnen we sensibiliseren over de bestaande initiatieven?

Pas als grote namen en clubs in de pers komen, gaat de bal echt aan het rollen. Hoe kunnen we dat proces bespoedigen? Of kunnen we ons alleen voorbereiden op het moment dat de onvermijdelijke lawine losbarst?

Katrien Schryvers beaamt dat er sinds 2010-2011 meer bespreekbaar is en een beleid ontwikkeld wordt, maar evenzeer dat men nog niet ver genoeg staat. Het aantal meldingen uit de sportsector van grensoverschrijdend gedrag in het algemeen bij het – nochtans zwaar gepromote – meldpunt 1712 bedroeg amper drie gevallen. Het blijkt in alle sectoren erg moeilijk te zijn om mensen over die drempel te krijgen. Welke stappen kunnen worden gezet om duidelijk te maken dat melden ook anderen helpt?

Hoe zien de sprekers de sensibilisering van clubs voor preventieopleidingen en -beleid?

Kan de uitwisseling van goede praktijken tussen federaties winst opleveren?

Peter Wouters vraagt of het pleidooi voor een bewijs van goed zedelijk gedrag impliceert dat men dat voortaan aan alle begeleidende ouders zou vragen. Geeft dat principe geen vals gevoel van veiligheid? Een rijbewijs is ook nog geen garantie op veilig rijgedrag.

Hoe ziet men de inzet van een API concreet en praktisch? Kan dit analoog met de aanspreekpunten in het onderwijs en op het werk gebeuren? Zijn affiches in de kantine een oplossing om die contactpersoon bekend te maken?

Misschien is het een goed idee om het noodnummer 1712 telkens te vermelden als het onderwerp in de media aan bod komt, naar analogie met de zelfmoordlijn 1813.

Een specifiek probleem is dat problematische personen van de radar verdwijnen als ze net over de grens bijvoorbeeld trainer worden.

Het grootste probleem is de taboesfeer. Een kind zou van jongs af aan bewust moeten worden gemaakt van het feit dat het in een dergelijk geval zelf geen schuld treft en waar het dan terecht kan.

Ook *Imade Annouri* stelt het contrast vast tussen de Engelse en Vlaamse meldingscijfers.

De indrukwekkende getuigenis over Julie vraagt om de nodige stappen. Haar verhaal is frappant genoeg, maar slechts bij toeval bekend geraakt. Zo niet had het nog veel langer aangesleept.

Klopt het dat de overlevers aangeven dat ze op geen enkel moment wisten bij wie ze in hun club terechtkonden? Kinderen bevinden zich vanzelf in een heel kwetsbare situatie.

Hoe wordt de nazorg opgevolgd? Hoe valt te voorkomen dat de omgeving na het misbruik geen partij kiest voor de dader, zoals vaak gebeurt, opdat de wonde kan helen? Ook in Nederland duikt een verhaal op waar het jeugdige slachtoffer ineens de boeman werd.

Het vlaggensysteem vindt Imade Annouri goed, maar dan als vorming van trainers en niet om te bepalen hoe men zich in problematische situaties moet gedragen. De achilleshiel van de interessante beleidsinitiatieven die al bestaan, is immers de doorstroming naar de club: waar krijgen de jonge sporter of zijn ouders informatie over waar men terecht kan als er iets fout loopt? De ouders blijken daarvan geen besef te hebben en hopen vooral dat zoiets niet voorvalt. In hoeverre sijpelt bijvoorbeeld het API-beleid van de elf genoemde federaties door naar de clubs? Hoeveel clubs worden erdoor bestoven?

Houdt de opmerking van ICES over het niet volstaan van een inspanningsverbintenis en de te grote afhankelijkheid van de goodwill van individuen een aanbeveling in voor een meer structurele aanpak en overheidsincentives?

ICES maakt gewag van een sense of urgency. Maar wat met de slachtofferhulp? Zijn de acties niet te zeer beperkt tot het beleidsniveau, zonder weerslag op het veld?

Het lid waardeert dat Benny Mazur zo eerlijk was niet vol te houden dat zijn federatie niets te verwijten valt. De vraag is niet zozeer wiens schuld het was en wie het niet zag aankomen, maar wel hoe men grensoverschrijding zo vlug mogelijk kan opsporen. Dat het meldpunt niet echt succes kent, verbaast niet. Wie surft voor zoiets ook naar de website van een federatie? Die sites zijn vooral bekend als publicatieplaats van sportuitslagen.

De vraag is wat dan wel kan werken, wat nodig is om ervoor te zorgen dat spelers en clubs die dingen wel in kaart durven te brengen. Imade Annouri suggereert iemand die permanent een chatroom bewaakt waar men dergelijke vragen kan stellen en waar verhalen vertrouwelijk worden behandeld.

Imade Annouri besluit dat het niet de bedoeling is dat elke federatie en club haar eigen problemen oplost, wel dat men dingen in kaart kan brengen en kan doorverwijzen naar instanties die kunnen helpen. Daartoe moeten die zaken uit de taboesfeer raken en op dat vlak is er nog veel werk aan de winkel.

Bert Moyaers vraagt hoe men heeft kunnen constateren dat sporters die holebi of allochtoon zijn, vatbaarder zijn voor seksueel grensoverschrijdend gedrag. Is er ook een verschil tussen sociaaleconomische milieus?

De spreker is aangegrepen door het verhaal van Julie. Wat kan men doen tegen stigmatisering van slachtoffers?

In hoeverre zijn vandaag al verplichte modules over dit thema aanwezig in de coachopleidingen?

Hoe snel is de effectiviteitsmeting van preventie realiseerbaar?

Is één centraal aanspreekpunt niet interessanter dan verschillende?

Kunnen de elf vermelde federaties hun clubs niet stimuleren om het meldpunt zichtbaarder te maken?

Wat kunnen rolmodellen bijdragen aan de bekendheid van meldpunten? Als Dries Mertens zijn steun betuigt aan een jonge holebi, is dat een bijzonder positief signaal.

Welke rol kunnen gemeentelijke sportdiensten spelen voor de API's van lokale sportclubs?

Bert Moyaers constateert dat het voetbalmeldpunt niet goed werkt, veeleer dan dat er weinig te melden zou zijn.

Het klopt dat jeugdclubs kwetsbaarder zijn, maar wat met vrouwenclubs? Durven zij niet te reageren op bepaald gedrag om zich niet kwetsbaar op te stellen?

Tine Vertommen denkt dat in de sport bepaalde factoren het taboe kunnen vergroten. Vaak gaat het om een gesloten cultuur, die zich naast de maatschappij plaatst met eigen regels en tuchtrecht. De sector wordt ook gekenmerkt door machtsrelaties, zeker in de topsport. De genderratio zit in de topposities volledig scheef, wat een invloed heeft op het voorkomen van seksuele intimidatie van kinderen en vrouwen. Daarbovenop komt de druk van competitie, naast de financieel-economische belangen, de lichamelijke en de praktische opportuniteiten zoals omkleden, douchen en gezamenlijke verplaatsingen. Dit alles maakt de zaak gecompliceerd.

Het is ook zoveel makkelijker om alleen te beklemtonen dat sport gezond en leuk is en de keerzijde van de medaille onbesproken te laten.

De spreker wijst op het verschil tussen instructiegerelateerde en niet-functionele aanrakingen. Om een beweging aan te leren, kan een bepaalde aanraking perfect legitiem en zonder bijbedoelingen gebeuren. Het is zeker ten aanzien van kinderen wel best om dan ook aan te kondigen waaruit de aanraking zal bestaan en daarvoor verbaal of non-verbaal toestemming te vragen.

Wie de verantwoordelijkheid moet nemen, hangt af van de beleidsmaatregel. Zo moet het getuigschrift voor goed zedelijk gedrag van de overheid komen. Dat is overigens gratis en digitaal verkrijgbaar, dus geen voorwaarde met een zware procedure. Een e-mail volstaat.

Het is mooi dat federaties dit spontaan aanbevelen, maar zonder dat de overheid het verplicht, wordt het nooit een algemeen geldend principe. Federaties kunnen op hun beurt clubs instrumenten aanreiken en hen stimuleren ze op de vloer in te zetten. Wetenschappers moeten het thema onderzoeken en bespreekbaar maken.

Tine Vertommen beaamt dat seksueel grensoverschrijdend gedrag niet de enige vorm van grensoverschrijding is. Haar onderzoek wijst op een zeer grote correlatie tussen de emotionele, fysieke en seksuele vormen. 80 percent van de slachtoffers van seksueel grensoverschrijdend gedrag rapporteerde ook fysiek en/of psychologisch grensoverschrijdend gedrag. De criminoloog is het dan ook helemaal eens met een totaalpakket van veilig of ethisch verantwoord sporten, zonder echter de extra aandacht voor specifiek seksuele vormen te verliezen. De langetermijngevolgen zijn immers zeer schadelijk voor zowel individu als maatschappij en leiden tot morbiditeit en zelfs mortaliteit, waardoor de schade ook op economisch vlak te situeren valt.

Dat de spreker heeft ingezoomd op sportartsen, heeft te maken met een wetenschappelijk artikel dat speciaal voor hen was geschreven. Bij uitbreiding komen alle paramedici in de sportomgeving in aanmerking. Ook de deur van bijvoorbeeld diëtisten of psychologen is gemakkelijker te openen voor een sporter die een verhaal wil vertellen. Tine Vertommen is dan ook blij dat de Vlaamse Vereniging voor Sportgeneeskunde dit thema uitkoos voor haar jaarlijkse congres.

Het Europese onderzoek leert dat Vlaanderen niet de eerste maar ook niet de laatste van de klas is. Van toptanden als Engeland en Nederland valt te leren dat ook zij fouten maakten door paniekvoetbal te spelen, met maatregelen waarvan amper 3 percent van de verenigingen het bestaan kent. De spreker beveelt een inhaalbeweging aan door te focussen op het laagste niveau: de mensen die dagelijks actief zijn op het veld, moeten zich bewust zijn van wat er kan gebeuren en weten waar ze dan terechtkunnen.

Engelse clubs die na een aantal jaar nog steeds geen minimumpakket hebben geïmplementeerd, verliezen een deel van hun subsidies. Dat systeem is niet populair maar werkt goed. Ook voorafgaand aan de aanvraag van subsidie voor nieuwe projecten moeten ze eerst hun 'child protection policy' laten zien.

Dat de Nederlandse zwarte lijst niet goed werkt, ligt aan getreuzel in de privacycommissie en het veel te lage aantal tuchtzaken.

Dat letterlijke grensoverschrijding mogelijk is in de zin dat plegers daarvoor over de landsgrenzen trekken, maakt het nodig om na te denken over Europese registratie. De Europese kinderrechtencoördinator werkt aan een Europese databank voor vrijwilligers in het algemeen.

Als Julie haar wedervaren heeft verzwegen, heeft dat op zich niets te maken met de context sport. Dit is eigen aan seksueel geweld op kinderen.

Alle overlevers willen worden gehoord met een reële kans om te worden geloofd. Ongeloof of bagatellisering zorgt voor secundaire traumatisering.

Meldpunten zijn pas de tweede stap. In eerste instantie moet men ervoor zorgen dat in de onmiddellijke omgeving de oren genoeg openstaan. Als die vertrouwenspersoon weet wat hij moet doen, is de kans groter dat een officiële klacht wordt ingediend bij hulpverlening of justitie.

Iedereen die structureel in contact komt met kinderen, dus niet alleen in het onderwijs, zou op regelmatige basis een bewijs van goed zedelijk gedrag moeten kunnen voorleggen, bijvoorbeeld om de twee jaar. Recidiverende plegers weren is al een stap vooruit in een comprehensief preventiebeleid, al vormen zij maar een kleine minderheid. De grote Engelse voortrekker Celia Brackenridge verklaarde nochtans dat zij in de eerste plaats zou investeren in opvoeding en niet in de 'criminal record check'. Als trainers bewuster zijn van wat in de omgeving mogelijk is als grensoverschrijdend gedrag, kan veel meer voorkomen worden.

Voor de opvang en nazorg van slachtoffers bestaan professionele instanties, waarnaar de API vooral moet doorverwijzen. Nadenken over de re-integratie van plegers en over de nazorg is een veel verdere stap, die nog heel ver weg is.

Dat de categorieën holebi's, andersvaliden, etnische minderheden, topsporters en vrouwen meer seksueel grensoverschrijdend gedrag melden, weten de onderzoekers omdat ze meer dan 4000 mensen hebben bevraagd. Dat is statistisch vastgesteld. Het geldt trouwens niet alleen in de sportsector.

Kristine De Martelaer wijst erop dat de didactische tool niet alleen voor de trainers richtlijnen bevat maar ook beleidsaanbevelingen. Als het erop aankomt de jongeren zelf bewust te maken, is het nodig de sectorgrenzen te overschrijden en heeft ook het onderwijs een rol te spelen.

Seksuele opvoeding op scholen is vandaag sterk gericht op preventie van aandoeningen en op condoomgebruik, en veel minder op assertief grenzen stellen. Anderzijds kan opvoeding ook weer niet alles oplossen. Het is een en-en-verhaal, waarin iedereen zijn rol te spelen heeft: onderwijs, trainers en ouders. De spreker pleit voor een integrale aanpak. ICES heeft dan ook aandacht voor alle vormen van grensoverschrijding.

Wat de meldpunten betreft, blijven de affichecampagnes nogal beperkt in tijd en plaats. Rond fysieke veiligheid is wel overal signalisatie aanwezig. Misschien kan dit worden aangevuld met informatie over waar men terecht kan in geval van grensoverschrijding, met bijvoorbeeld de foto van de lokale API en het adres van de website.

De API moet dan wel meer dan een nummer of e-mailadres zijn. Het moet een persoon zijn die warmte en vertrouwen uitstraalt. Hij moet ook goed opgeleid zijn, net als de trainers.

De spreker denkt dat ook ouders en vrijwilligers geïnteresseerd zijn in dergelijke vorming als ze beseffen dat ze er ook in hun eigen gezinssituatie mee gebaat kunnen zijn, bijvoorbeeld doordat ze hun puberende kinderen beter leren begrijpen. Cursussen didactiek worden op de trainersscholen vaak gezien als de zoveelste extra sessie, maar wie kinderen een techniek wil aanleren, moet ook weten hoe ze te motiveren of hoe om te gaan met negatieve ervaringen. Een kind is nu eenmaal geen robot. Techniek en conditie zullen ook afhangen van het psychologische aspect. Op dat vlak werkt de VTS nu ook prima samen met ICES.

Sophie Cools bevestigt dat de goede initiatieven op beleidsniveau nog onvoldoende zijn doorgesijpeld. Zij pleit nogmaals voor het delen van goede praktijken door federaties om ook het laagste niveau te motiveren. Specifieke vormingen wijst de spreker niet af, maar de jaarlijkse ontmoetingen tussen federaties en de clubs zijn geschikter om het thema aan te brengen. Zij gelooft vooral in de integratie van nieuwe elementen in bestaande werking. Een kwartier kan volstaan om duidelijk te maken dat grensoverschrijdend seksueel gedrag niet alleen gaat om verkrachtingen, maar ook om kleine dingen waar elke club mee in aanraking komt.

Rolmodellen zullen ongetwijfeld impact hebben maar de spreker beschikt in dat verband niet over informatie of cijfers. Daarover zal vast onderzoek bestaan.

Een bijdrage van de gemeentelijke sportdiensten wijst *Sophie Cools* niet af, want meer is beter op dit vlak, bijvoorbeeld op het vlak van de API's.

De directeur is geen voorstander van de reductie tot één enkel meldpunt. Het is beter dat er verschillende kanalen zijn, omdat verschillende slachtoffers geneigd zullen zijn om verschillende types aanspreekpunten te benutten.

Voorts weet de VSF niet hoeveel clubs al een API hebben. *Sophie Cools* preciseert in dat verband dat er elf federaties zijn die in hun reglement API stimuleren op clubniveau. Het is dus een misverstand dat er één API per federatie zou zijn.

Lode Grossen vult aan dat wie clubs bewust wil maken, hen zelf moet benaderen. Voetbal Vlaanderen doet dat in de tien regionale startvergaderingen en brengt dit

item expliciet aan bod als een belangrijke focus. Ook in de kwaliteitsbeoordeling is het een belangrijk aspect.

Voorts stelt de federatie materiaal ter beschikking waarmee de clubs zelf aan de slag kunnen.

De federatie moet zelf ook een voorbeeld zijn in al haar professionele geledingen. Voetbal Vlaanderen hanteert heel stringente regels voor haar eigen werking, bijvoorbeeld voor de trainersopleidingen. De passende omgang met grensoverschrijdend gedrag is een heel essentieel onderdeel van het beleid van Voetbal Vlaanderen.

Jonas Heuts, grassrootsmanager bij Voetbal Vlaanderen, treedt bij dat het moeilijk is om vrijwilligers te mobiliseren voor specifieke thema's, bijvoorbeeld over het gedrag van de ouders langs de zijlijn. Rond 'high five ouders' waren de verwachtingen hooggespannen, maar niemand bleek zich echt aangesproken te voelen. Iedereen vindt van zichzelf nu eenmaal dat hij goed bezig is.

De spreker is dan ook voorstander van een gezamenlijke aanpak in een ruimer kader, wat niet betekent dat hij het voorliggende als specifiek thema onder de mat wil vegen.

Jonas Heuts gelooft dat de financiële bestraffingen van wie basisregels niet naleeft, goed functioneren. Alleen heeft zijn federatie niet de grootste financiële impact op de clubs, waar heel wat geldstromen circuleren. Zij kiest daarom voor een meer positieve, algemeen ethisch verantwoorde benadering.

Gedragscodes zijn bovendien niet erg controleerbaar. Liever geeft Voetbal Vlaanderen clubs de kans specifieke projecten in te dienen voor subsidiëring, zoals rond kinderrechten, Panathlon of oudergedrag.

Benny Mazur besluit dat een sportclub het verschil kan maken, door werk te maken van haar warmte en bereikbaarheid. Dan wordt ze de club bij uitstek uit de omgeving. De federatie wil de clubs daartoe stimuleren. Ook hulplijnen en meldpunten moeten een menselijker gezicht krijgen en misschien de vorm aannemen van ombudsman of -vrouw.

Als vertegenwoordiger van de grootste sport is Voetbal Vlaanderen heel graag bereid om het passende beleid rond dit thema te helpen uitdragen.

Bart CARON,
voorzitter

Imade ANNOURI
Joris POSCHET,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

API	aanspreekpersoon voor integriteit
Bloso	(historisch) Agentschap voor de Bevordering van de Lichamelijke Ontwikkeling, de Sport en de Openluchtrecreatie (nieuwe naam = Sport Vlaanderen)
FROS	Multisport Vlaanderen
GES	gezond en ethisch sporten
ICES	Internationaal Centrum Ethiek in de Sport
NELOS	Nederlandstalige Liga voor Onderwateronderzoek en Sport
VOICE	Voices for truth and dignity
VSF	Vlaamse Sportfederatie
VTS	Vlaamse Trainersschool